

ВІДГУК

офіційного опонента про дисертацію **Сімоненко Людмили Юріївни** з теми „**Лінгводидактичні засади організації контролю сформованості методичної компетентності майбутніх учителів української мови**”,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова)

Актуальність обраної теми та її зв'язок з напрямками наукових досліджень

Сучасна освітня парадигма потребує організації навчання на основі компетентнісного підходу, що став новим концептуальним орієнтиром для вищих навчальних закладів, зумовив трансформацію набутих студентами знань, умінь і навичок в компетентності, активізував інтелектуальний і культурний розвиток особистості, формування в неї здатності швидко реагувати на вимоги суспільства.

Освітні реформи, що відбуваються в Україні, співвідносні з глобальною метою – входженням людини в соціальний світ і продуктивною адаптацією в ньому – і викликають необхідність переходу до соціально інтегрованих результатів навчання. Це означає зміну пріоритетності результатів навчання, до яких, крім набутих знань і вмінь, зараховують продуктивні способи діяльності, спроможність послуговуватися знаннями в щоденному житті, креативність і мобільність їх застосування. Отже, для випускника вищого навчального закладу важлива не сума знань, а сформовані компетентності, перевірити рівень яких дасть змогу методично правильно організований контроль.

У цьому контексті Л.Ю.Сімоненко правомірно підкреслює, що адаптація до динамічних обставин педагогічної діяльності стає важливим чинником побудови продуктивного процесу навчання української мови в школі. Викликом часу стає індивідуальне конструювання сучасного уроку з урахуванням соціального контексту, змісту навчання, мети конкретного навчального закладу, індивідуальних психологічних особливостей учнів, навчально-методичного забезпечення. Тому наразі постає потреба в розробленні продуктивних моделей, технологій розвитку методичної компетентності майбутнього вчителя української мови. Одним зі шляхів поліпшення якості освіти, ефективного навчання фахівців у вищій школі, переконує автор, є підвищення рівня здійснюваного контролю за формуванням методичної компетентності студентів.

Важливість рецензованої дисертації також підтверджена її зв'язком з такими актуальними напрямками наукових досліджень: організація навчального процесу у вищій школі на компетентнісній основі; лінгводидактичні стратегії формування професійної компетентності майбутніх учителів української мови, особливості професійної підготовки словесників до навчання української мови в загальноосвітніх закладах України, підготовка вчителів до діагностичної діяльності.

Робота виконана відповідно до наукової теми кафедри української мови ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”

(м. Старобільськ) „Лінгводидактичні засади мовної освіти в освітніх закладах різного типу” (державний реєстраційний номер 0107U011891). Тому вважаємо, що тема дисертації Людмили Юрїївни Сїмоненко актуальна, суспїльно й науково важлива.

Ступїнь обґрунтованостї наукових положень, висновкїв і рекомендацїй, сформульованих у дисертацїї

Робота змістовна, ґрунтовна, усебїчно осмислена, логїчно структурована. У нїй послїдовно, в органїчному взаємозв'язку розкрито теоретико-методологїчні засади органїзацїї контролю сформованостї методичної компетентностї майбутнїх учителїв української мови.

Аналіз дисертацїї дозволяє стверджувати, що викладенї в нїй науковї положення докладно обґрунтованї. На пїдставї глибокого вивчення досліджуваної проблеми й переосмислення деяких положень дисертантка правильно визначила об'єкт, предмет, мету дослідження.

Поставивши собї за мету теоретично обґрунтувати й розробити методику органїзацїї контролю сформованостї методичної компетентностї учителїв української мови, дисертантка правильно визначила вихїднї положення дослідження, його завдання та методи. Це дозволило реалїзувати поставлену мету.

Структура дисертацїї вїдбиває послїдовнїсть розв'язання поставлених завдань на рїзних етапах дослідження. Так, у першому роздїлі “Теоретичнї засади органїзацїї контролю сформованостї методичної компетентностї майбутнїх учителїв української мови” системно викладено й обґрунтовано сутнїсть базових понять дослідження, висвітлено психолого-педагогїчні засади органїзацїї контролю сформованостї методичної компетентностї та охарактеризовано лїнгводидактичний аспект органїзацїї контролю сформованостї методичної компетентностї майбутнїх учителїв української мови.

На схвальну оцїнку заслуговує ґрунтовний теоретичний аналіз філософських, психолого-педагогїчних досліджень, якї стали засадничими в питаннях визначення лїнгводидактичних засад органїзацїї контролю сформованостї методичної компетентностї майбутнїх учителїв-словесникїв.

Глибини, чїткостї й логїчної виразностї рецензованої працї додає посправжньому науковий пїдхїд дисертантки до формування поняттєвого апарату дослідження. Людмила Юрїївна уточнює, коригує або пояснює значення багатьох наукових термїнів, уникає їх некоректного уживання, взаємозамїни близьких за значенням дефїнїцїй. Такими, зокрема, є „компетенцїя”, „компетентнїсть”, „професїйна компетентнїсть”, „методична компетентнїсть”, „контроль”, „монїторинг”, „дїагностика” та їн.

Ретроспективний аналіз наукових досліджень дав змогу Л.Ю. Сїмоненко визначити ключове поняття дисертацїї – „контроль сформованостї методичної компетентностї майбутнїх учителїв української мови”. Подїляємо думку автора, що ефективна реалїзацїя процесу пїдготовки майбутнїх філологїв у сучасних вищих закладах освїти можлива за умови використання науково обґрунтованого, рацїонально спланованого контролю сформованостї їхньої

методичної компетентності, оскільки вміння контролювати власну навчальну діяльність необхідне вчителю української мови для моделювання майбутньої професійної діяльності.

Виправданою є увага дослідниці до класифікації форм і методів контролю, зокрема обґрунтованою нам видається твердження, що поняття „метод контролю” і „форма контролю” не є тотожними: форми контролю – це способи його організації й реалізації, а методи контролю – це способи взаємопов’язаної діяльності викладача і студентів, спрямовані на визначення й оцінювання змісту і характеру навчальних досягнень останніх.

У другому розділі – „Стан і перспективи організації контролю в сучасній лінгводидактиці” – ґрунтовно проаналізовано зміст навчально-методичного забезпечення організації контролю сформованості методичної компетентності студентів – майбутніх учителів української мови, схарактеризовано рівні сформованості їхньої методичної компетентності.

Особливої уваги заслуговує ґрунтовний аналіз чинних програм з методики навчання української мови, підручників і методичних посібників, дисертаційних праць з проблеми дослідження. Це дало змогу Людмилі Юрїївні дійти висновку, що є значні зрушення в галузі лінгводидактичної підготовки вчителя-словесника й забезпеченні курсу методики навчання української мови методичною літературою, що враховує нові підходи й принципи до організації педагогічного контролю, проте проблема засвоєння майбутніми вчителями української мови сучасних тенденцій освіти залишається нагальною й потребує подальшого розв’язання.

Задля визначення критеріїв і рівнів сформованості методичної компетентності майбутніх учителів української мови, виділення вмінь і навичок, що підтверджують ефективність використання запропонованої методики, було здійснено констатувальний зріз. Це дозволило методично правильно організувати експериментальне навчання.

Третій розділ роботи “Експериментально-дослідне навчання за розробленою методикою” відбиває процес організації та проведення експериментально-дослідного навчання. Представлена в ньому експериментальна програма має чітку структуру й серйозне теоретичне доведення, містить усі складники для повноцінного й ґрунтовного дослідження (мету, завдання, результати моніторингових зрізів тощо).

Програма дослідного навчання складається з трьох логічно виважених етапів, що мали конкретну мету, систему різноманітних за змістом і характером контрольних вправ, які забезпечували формування методичної компетентності студентів, а також методично правильно визначені види й форми контролю.

Особливий інтерес викликає розроблена система контрольних вправ, що враховує рівні пізнавальної діяльності студентів (репродуктивний і продуктивний), мету та етапи контролю, критерії комунікативності й системності. Загалом система контрольних вправ має комплексний характер, забезпечує реалізацію всіх напрямів та етапів контролю: „починаючи від сприймання, усвідомлення навчального матеріалу й завершуючи застосуванням сформованих умінь і навичок у модельованій професійній діяльності”.

Експериментальна частина дисертації свідчить про сумлінну практичну перевірку висунутого припущення. Ефективність розробленої методики підтверджена результатами аналізу виконаних студентами завдань, проведених в експериментальних і контрольних групах.

На всіх етапах дослідження, описаних у трьох розділах дисертації, зроблено узагальнення і висновки. Загальні висновки скорельовані зі змістом сформульованих у вступі завдань і матеріалами кожного з розділів.

Оцінювання новизни й достовірності досліджень

Найбільш суттєвими і важливими здобутками, що характеризують новизну дисертації, є такі:

- обґрунтування теоретичних засад організації контролю сформованості методичної компетентності майбутніх учителів української мови;
- визначення сутності поняття “контроль сформованості методичної компетентності майбутніх учителів української мови”;
- розроблення методики організації контролю сформованості методичної компетентності майбутніх учителів української мови;
- визначення критеріїв, показників та рівнів сформованості методичної компетентності майбутніх учителів української мови;
- удосконалення змістово-процесуального забезпечення контролю сформованості методичної компетентності студентів – майбутніх учителів української мови.

Подальшого розвитку набули положення організації контролю сформованості методичної компетентності та діагностичної діяльності майбутніх учителів української мови. Результати експериментальної роботи, а саме: наукова новизна, теоретичні і практичні висновки, методичні рекомендації – достовірні, що підтверджено у процесі наукового дослідження засобами різноманітних загальнометодологічних, загальнонаукових і специфічних методів, статистичними даними експерименту, узгодженістю з відповідними положеннями законодавчих і нормативних документів. Основні положення дисертації апробовані на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях і достатньо висвітлені в наукових публікаціях автора.

Автореферат цілком відповідає змістові дисертаційної роботи.

Практичне значення отриманих результатів

Результати дослідження Л.Ю. Сімоненко є важливим і відчутним внеском у розвиток теорії і методики навчання української мови, що полягає у розробленні, обґрунтуванні й упровадженні основних теоретичних положень, висновків та рекомендацій, що можуть бути використані в процесі лінгводидактичної підготовки студентів педагогічних вищих навчальних закладів, системі післядипломної професійної освіти й самоосвіти, для вдосконалення програм, підручників, посібників з української мови, у практичній діяльності вчителів-словесників, підготовці спецкурсів і спецсеминарів для студентів педагогічних вищих навчальних закладів, створенні монографічних праць відповідної проблематики й підручників з методики навчання української мови.

Багаторічний доробок Людмили Юрїївни, викладений у розділах дисертації, а також у додатках, пропозиції й рекомендації, вміщені у статтях, можуть стати підґрунтям для реалізації на практиці важливих освітніх завдань.

Дискусійні положення й зауваження

Високо оцінюючи рецензовану дисертацію, привертаємо увагу до її окремих аспектів, що потребують уточнення, пояснення чи корекції, а саме:

1. У роботі, зокрема в підрозділі 1.3. „Психолого-педагогічні засади організації контролю сформованості методичної компетентності майбутніх учителів української мови”, авторка ґрунтовно визначила роль особистісних якостей майбутнього філолога у формуванні методичної компетентності. Водночас недостатньо розкрито інші особистісні якості: комунікативність, уміння діяти в умовах нестандартних ситуацій, високий рівень саморегуляції тощо – сформованість яких важлива для становлення майбутнього словесника.

2. У підрозділі 2.1. „Аналіз стану формування методичної компетентності вчителів української мови й організації педагогічного контролю у вищих закладах освіти” Л.Ю. Сімоненко детально проаналізувала навчально-методичні посібники, використання яких дає змогу ефективно організувати контроль сформованості методичної компетентності. На нашу думку, доцільно було б представити аналіз методичного забезпечення, розробленого викладачами всіх вищих навчальних закладів, у яких було проведено експериментальне дослідження за розробленою методикою.

3. Результати формувального експерименту дослідження переконливі й обґрунтовані, однак робота виграла б, якби під час опису експерименту дисертантка глибше розкрила особливості організації контролю під час опанування дисциплін соціально-гуманітарного циклу, що входять до складу обов'язкової професійної підготовки („Філософія”, „Історія України”, „Етика”, „Логіка” та ін.).

4. Як ми вже зазначали, розроблена автором система контрольних вправ обґрунтована й переконлива, проте нам видається, що в додатках необхідно було подати взірці всіх типів контрольних вправ і методичні рекомендації до їх використання.

Зазначені зауваження до дисертаційної праці здебільшого дискусійного чи рекомендаційного плану, жодним чином не применшують її значення і не знижують загальної високої оцінки, проте можуть бути темою дискусії під час захисту результатів дослідження і стимулом наукової перспективи автора.

Порушена дисертанткою проблема і шляхи її вирішення спонукають до роздумів, полеміки, що підтверджує наукове значення дисертаційної праці, її актуальність і важливість для організації освітнього процесу у вищих навчальних закладах.

Загальний висновок

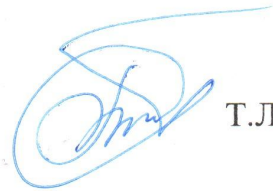
Дисертація Сімоненко Людмили Юрїївни „Теоретичні засади організації контролю сформованості методичної компетентності майбутніх учителів української мови” є самостійно виконаним і завершеним авторським науковим дослідженням.

Зміст роботи, логіка викладення тексту, наукові і практичні результати свідчать про глибокі теоретичні знання, володіння методами наукових досліджень, уміння розв'язувати складні наукові й прикладні проблеми.

За рівнем наукової новизни та практичним значенням дисертація відповідає вимогам п. 9, 11, 12, 14 „Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р., а розроблені в ній теоретичні положення й отримані результати можна кваліфікувати як вагомий внесок у розвиток теорії та методики навчання української мови. Сімоненко Людмила Юріївна заслуговує присудження їй наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова).

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри української мови та
методик викладання,
декан історико-філологічного факультету
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука

Т.Л. Груба

Підпис Груби Т.Л. засвідчую

Начальник відділу кадрів МЕГУ ім. акад. С. Дем'янчука

О.Г. Чепурка